

VÝZVA ZÁKONODÁRCŮM: POSTAVME KOMUNISMUS VEDLE NACISMU I V ZÁKONĚ

Společná tisková zpráva Ústavu pro studium totalitních režimů, Muzea paměti XX. století, Platformy evropské paměti a svědomí ze dne 14. května 2025

Instituce vyzývají Ústavněprávní výbor PSP ČR k podpoře novely § 403 trestního zákoníku – komunistická a nacistická ideologie musí být postaveny na roveň.

Ve čtvrtek 15. května 2025 bude Ústavněprávní výbor Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky projednávat pozměňovací návrh poslanců Martina Dlouhého, Marka Bendy a Šimona Hellera k vládní novele trestního zákoníku (sněmovní tisk č. 861). Tento návrh usiluje o zásadní změnu § 403 odst. 1 trestního zákoníku, který se týká trestání podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka. Instituce, které návrh iniciovaly – Ústav pro studium totalitních režimů, Muzeum paměti XX. století a Platforma evropské paměti a svědomí – se společně s dalšími podporujícími organizacemi obrací na členy Ústavněprávního výboru s žádostí, aby změnu §403 TZ doporučili plénu schválit.

Navržená úprava výslovně jmenuje nacistická a komunistická hnutí jako ideologie, jejichž podpora a propagace musí být trestně postižitelná stejným způsobem. Jejich přijetí by znamenalo odstranění dlouhodobě neobhajitelné disproporce mezi trestněprávním postihem nacismu a komunismu.

Cílem návrhu je odstranit zřetelně nespravedlivé rozlišování mezi dvěma zločinnými totalitními ideologiemi 20. století. Obě – nacismus i komunismus – prokazatelně směřují k potlačování základních práv a svobod, a je logické i spravedlivé, aby to české trestní právo jasně reflektovalo. Nejde o ideologii, ale o ochranu demokratického právního státu. „*Instituce, které návrh iniciovaly, plně podporují postavení propagace komunismu a jeho symbolů na úroveň postihu nacismu, neboť obě totality 20. století způsobily řadu závažných a vpravdě osudových křivd a v demokratickém právním státě není možné trestně odsuzovat jednu ze zločinných ideologií a její projevy a u druhé dopustit benevolentní přístup a ponechat takové projevy bez trestní relevance,*“ sdělil **Kamil Nedvědický, 1. náměstek ředitele Ústavu pro studium totalitních režimů** s tím, že je to nepřijatelné nejen z pohledu historické spravedlnosti, ale i s ohledem do budoucna.

„*Hodláme apelovat přímo na členy Ústavněprávního výboru, aby změnu § 403 trestního zákoníku doporučili plénu ke schválení. Vždyť obětí světového komunismu bylo na 100 milionů lidí. Více, než jich zemřelo v druhé světové válce! A jedním z důležitých důvodů je i současná mezinárodní bezpečnostní situace. Komunisté, jako pátá kolona ve službách Putinova Ruska, přímo ohrožují bezpečnost naší republiky,*“ uvedl **signatář výzvy a bývalý senátor Martin Mejstřík**. „*Nejde nám jen o symbolické vyjádření podpory. Pokud chceme v naší zemi uhájit demokracii, musíme komunismus postavit na stejnou úroveň, jako nacismus,*“ říká Martin Mejstřík.

Ředitel Muzea paměti XX. století Petr Blažek také poukazuje na rozdílné přístupy k propagaci obou totalitní ideologií: „*Zatímco vypořádání se s nacistickou minulostí a postih propagace či obhajování nacistické ideologie jsou funkční, v případě postihu a propagace komunismu to téměř vůbec neplatí. Navrhovaná změna by tuto nerovnováhu narovнала.*“

Změna je nejen symbolickým, ale i praktickým krokem k důslednému postihu totalitních ideologií, jejichž důsledky dodnes ovlivňují naši společnost i bezpečnostní prostředí v Evropě.

„Je nejvyšší čas, aby český právní řád přestal přehlížet zločiny komunistické ideologie a postavil je na roveň těm nacistickým. Naší povinností vůči obětem i budoucím generacím je jasně a právně závazně pojmenovat zlo obou totalitních režimů. Změna § 403 trestního zákoníku není ideologickým gestem, ale nutným krokem k obraně demokratického právního státu a historické spravedlnosti,“ uzavírá Ladislav Kudrna, ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů.

K návrhu se připojily také organizace **Dcery 50. let, Společnost pro výzkum zločinů komunismu, Post Bellum, iniciativa Zrušme komunisty! a Listopad ještě neskončil, z.s.** Seznam podporujících institucí bude postupně rozšířen.

STÁVAJÍCÍ ZNĚNÍ:

§ 403

Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka

(1) Kdo založí, podporuje nebo propaguje hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka, nebo hlásá rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

UPRAVENÉ ZNĚNÍ:

§ 403

Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka

(1) Kdo založí, podporuje nebo propaguje **nacistické, komunistické a jiné hnutí**, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka, nebo hlásá rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

ODŮVODNĚNÍ:

V české společnosti stále nedošlo k řádnému vyrovnání s komunistickou minulostí v trestněprávní rovině. Jak, mimo jiné, vyplývá z přiloženého společného prohlášení, ve společnosti i v zákonných normách je pozorovatelná disproporce mezi postihem nacismu a postihem komunismu. Cílem tohoto pozměňovacího návrhu je, alespoň částečně, napravit tuto disproporci.

Narozdíl od navržené formulace z prohlášení „nacistické, komunistické a jiné podobné hnutí“, **navrhujeme výrazově vhodnější „nacistické, komunistické a jiné hnutí“.**

Příloha:

Společné prohlášení ÚSTR, Muzea paměti XX. století a Platformy evropské paměti a svědomí ze dne 10. února 2025

ÚSTAV PRO STUDIUM TOTALITNÍCH REŽIMŮ (ÚSTR) je organizační složkou státu, do jehož činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona. (Činnost a poslání ÚSTR jsou ukotveny Zákonem o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek 181/2007 Sb. ze dne 8. 6. 2007). Definuje se jako paměťová instituce zkoumající dobu nacistické okupace 1939–45 a dobu komunistické nadvlády 1948–1989. Poskytuje veřejnosti výsledky své činnosti, zejména zveřejňuje informace o době nesvobody, o období komunistické totalitní moci, o činech a osudech jednotlivců, vydává a šíří publikace, pořádá výstavy, semináře, odborné konference a diskuse. Spolupracuje s vědeckými, kulturními, vzdělávacími a dalšími institucemi za účelem výměny informací a zkušeností v odborných otázkách, stejně tak se zahraničními institucemi a osobami, které mají obdobné zaměření. Podřízenou organizací ÚSTR je **Archiv bezpečnostních složek (ABS)**, který spravuje veškeré písemnosti všech bezpečnostních složek z doby nacismu i komunismu, tedy nejenom Státní bezpečnosti, ale i Veřejné bezpečnosti, civilní a vojenské rozvědky. **Ředitelem Ústavu pro studium totalitních režimů je Ladislav Kudrna.**

www.ustrcr.cz

MUZEUM PAMĚTI XX. STOLETÍ bylo založeno hlavním městem Prahou. Jeho dlouhodobým cílem je vytvořit moderní paměťovou instituci zaměřující se na klíčové události 20. století na území Československa po vzoru významných zahraničních muzejních institucí. V současnosti Jeho sídlo bude Muzeum bude mít sídlo v **Domě pážat na Hradčanech**, který aktuálně prochází rekonstrukcí. Vznikne zde také stálá expozice Československo a totalitarismus. Činnost muzea zahrnuje výstavy,

vydávání publikací, přednášky, semináře, diskuze, konference, filmový festival Nezlomní a **obětovaní a různé projekty pro školy**. Vyvíjí také sbírkovou činnost.

Ředitelem Muzea paměti XX. století je Petr Blažek.

www.mpxx.cz

PLATFORMA EVROPSKÉ PAMĚTI A SVĚDOMÍ byla založena 14. října 2011 v Praze jako mezinárodní iniciativa, která sdružuje instituce a organizace z různých zemí Evropské unie. Jejím hlavním cílem je spolupráce při zkoumání a připomínání si totalitních režimů 20. století, zejména nacismu, fašismu a komunismu, a to prostřednictvím vzdělávání, výzkumu a právních kroků. Zakládajícími členy bylo 20 institucí z 12 členských států EU, a slavnostního podpisu se účastnili premiéři České republiky, Maďarska a Polska, což dokládá význam a politickou podporu této iniciativy. Platforma se zaměřuje na uchování historické paměti, podporu mezinárodní spolupráce a vzdělávací projekty zaměřené na osvětu o zločinech totalitních režimů. Jedním z konkrétních kroků bylo podání trestního oznámení na 17 členů předsednictva Ústředního výboru Komunistické strany Československa (ÚV KSČ) za zneužití pravomoci úřední osoby v souvislosti s násilím a úmrtími na československých hranicích před rokem 1989. V nedávné době Platforma uspořádala mezinárodní konferenci, zvolila nového předsedu a oslavila 10. výročí svého založení, čímž potvrdila svou dlouhodobou činnost a pokračující význam v oblasti historické paměti a spravedlnosti.

Výkonným ředitelem Platformy evropské paměti a svědomí je Peter Rendek.

www.memoryandconscience.eu

Kontakt pro novináře:

Petra Jungwirthová, tisková mluvčí, +420 770 172 146, press@ustrcr.cz